

RIVM rapport 703719015/2006

De controle van collectieve leidingwaterinstallaties in 2005
Voortgang en bevindingen

H.H.J. Dik

Contact: H.H.J. Dik
Centrum voor Inspectieonderzoek,
Milieucalamiteiten en Drinkwater
harald.dik@rivm.nl

Dit onderzoek werd verricht in opdracht en ten laste van de VROM-Inspectie in het kader van project 703719, 'Monitoring en handhaving drinkwater.'

Rapport in het kort

De controle van collectieve leidingwaterinstallaties in 2005

Voortgang en bevindingen

Sinds 2004 hebben de waterleidingbedrijven in Nederland de wettelijke taak om aangesloten leidingwaterinstallaties te controleren op de risico's voor gebruikers van de installatie en van verontreiniging van het openbare drinkwaternet. Deze jaarlijkse rapportage beschrijft de voortgang van en de bevindingen bij deze controletaak. De VROM-Inspectie is als handhaver opdrachtgever voor dit onderzoek.

De resultaten van de controles lijken die van 2004 te bevestigen. Ongeveer twintig procent van de bestaande en nieuwe installaties vertoont een verhoogd risico op verontreiniging. Vooral voor nieuwbouwinstallaties is dit opmerkelijk, aangezien deze installaties moeten voldoen aan de in januari 2002 gewijzigde voorschriften. Oorzaken zijn volgens de controleurs de gebrekkige communicatie tussen de vele partijen in het nieuwbouwproces, en een gebrek aan kennis bij installateurs over de nieuwe voorschriften.

Vanaf 2005 worden installaties ook op legionellapreventie gecontroleerd, waarbij voorrang is gegeven aan de zogeheten prioritaire installaties, zoals die in hotels en ziekenhuizen. Circa negentig procent hiervan is bij de eerste controle niet in orde, voornamelijk doordat een toereikende risicoanalyse en een beheersplan ontbreken. Volgens de controleurs zijn de eigenaren wel op de hoogte van de eisen rondom legionellapreventie, maar hebben zij onvoldoende zicht op de risico's van een legionellabesmetting. Uiteindelijk zijn na een tweede controle bij 95 procent van de prioritaire installaties de problemen opgelost. Bij de overgebleven vijf procent zal VROM-Inspectie maatregelen afdwingen.

Het aantal gecontroleerde installaties is in 2005 met ongeveer 3.000 afgenomen naar 40.000. Deze daling komt vooral doordat de controles op de prioritaire installaties veel tijd in beslag nemen door de omvang en complexiteit van deze installaties. Hierdoor wordt het streven belemmerd om vanaf 2006 50.000 installaties per jaar te controleren

De eerste stap in de richting van betere leidingwaterinstallaties is meer bewustzijn te creëren bij de eigenaren en andere betrokken partijen. Ze blijken dan namelijk sneller bereid om in te grijpen. Het RIVM beveelt daarom aan te onderzoeken of een centraal gevoerde voorlichting aan deze partijen kan bijdragen aan deze bewustwording.

Trefwoorden: collectieve leidingwaterinstallaties, legionella, drinkwater ,
waterleidingbedrijven, drinkwaterkwaliteit, legionellapreventie

Abstract

The inspection of collective tapwater installations in 2005

Progress and findings

Since 2004, the drinking water companies in the Netherlands have, by law, had the task of inspecting connected drinking water installations for both the risk of contamination of the public mains system and the risks posed to the users of such an installation. This annual report, commissioned by the Dutch Ministry of VROM (Inspectorate of the Environment as enforcing body) describes the progress and findings of this inspection.

The results of the inspections seem to confirm the outcome of 2004. About twenty per cent of the installations in both existing and new installations show a heightened risk of contamination. This is especially remarkable for new installations, as they must comply with the regulations amended in January 2002. Inspectors believe this to be caused by a lack of communication between the many parties involved in the building process, and the insufficient knowledge of these new requirements among fitters.

From 2005 on, installations have also been inspected for legionella prevention measures. Priority installations like hospitals and hotels take precedence here. Almost ninety per cent of the inspected installations failed to meet the necessary requirements. Primarily because the risk analysis and management plans of the installation were either missing or insufficient. According to the inspectors, the owners know of the requirements, but are not aware of the risks involved with legionella. Ninety-five per cent of the problems are solved when the inspector returns for a second inspection. The remaining five per cent are turned over to VROM Inspection for enforcement of the necessary requirements.

In 2005 the number of inspections declined by almost 3000 to around 40,000 inspections. The main reason for this decline is the amount of time it takes to inspect priority installations due to their size and complexity. This undermines the ambition to inspect 50,000 installations as of 2006.

The initial step in achieving better drinking water installations is to create awareness among the owners and other parties involved in the installation. This seems to create willingness to make improvements. RIVM recommends investigating the effectiveness of centrally based communication as means to better communication.

Key words: collective tapwater installations, legionella, tapwater, legionellaprevention, drinking water quality.

Inhoud

Samenvatting 5

1. Inleiding 8

2. Het wettelijk kader 10

2.1 *Wet en regelgeving 10*

2.1.1 Technische eisen en beheer 10

2.1.2 Beheersaspecten van de installatie 11

3. Opzet van een controle 13

3.1 *De voorbereiding 13*

3.2 *De controle 13*

3.3 *De evaluatie 15*

4. De cijfers 17

4.1 *Aanlevering data 17*

4.1.1 Basisdata 17

4.1.2 Detailinformatie 17

4.2 *De controletaak 19*

4.2.1 Controles bestaande bouw 19

4.2.2 Controles nieuwbouw 20

4.2.3 Legionellapreventie 21

4.2.4 Uitvoering controletaak bij de individuele waterleidingbedrijven 22

4.3 *Conclusies 23*

5. Jaarthemata's communicatie, nieuwbouw en legionella 25

5.1 *Inleiding 25*

5.2 *Problemen bij oplevering installaties nieuwbouw 25*

5.3 *Communicatie met de eigenaar 27*

5.4 *Legionella controles 28*

5.5 *Samenvatting 29*

6. Conclusies en aanbevelingen 31

6.1 *Conclusies 31*

6.2 *Aanbevelingen 32*

Literatuur 34

Samenvatting

Het waterleidingbedrijf levert het drinkwater tot aan de watermeters van de op zijn distributienet aangesloten woninginstallaties, collectieve leidinginstallaties en overige installaties. Wanneer deze installaties niet op de juiste manier zijn aangelegd of niet (goed) worden beheerd, kunnen ze een bedreiging vormen voor de drinkwaterkwaliteit in het distributienet en aan de tap.

De eigenaar/beheerder van de installatie is verantwoordelijk voor een goed beheer van zijn installatie. Hiermee voorkomt hij dat zijn installatie of het leidingnet waarop die is aangesloten verontreinigd raakt. 'Goed beheer' wordt beschreven in de NEN1006-norm en de VEWIN-werkbladen. De eigenaren van de waterleidingbedrijven zijn verantwoordelijk voor controle op 'gevaar voor verontreiniging'. De basis van deze controletaak ligt in de artikelen 15 lid 1 en 15 lid 2 van het Waterleidingbesluit. De uitvoering van de controletaak is beschreven in de Inspectierichtlijn 2005.

De controle door het waterbedrijf bestaat uit een visuele controle van de installatie. Bij deze controle wordt gecontroleerd op de kwaliteit van het leidingwater (indien van toepassing, legionellapreventie), de technische kwaliteit van de installatie en het beheer van de installatie.

Het doel van deze rapportage is het geven van inzicht in de voortgang en bevindingen van de controletaak. Bij dit laatste wordt globaal aangegeven welke installatiefouten worden aangetroffen. Verder zullen drie onderwerpen die met de controletaak te maken hebben nader worden toegelicht aan de hand van open vragen aan de controleurs. In 2005 zijn de onderwerpen: de communicatie met de eigenaar, de in 2004 geconstateerde problemen bij de nieuwbouwlocaties (in de rapportage van VEWIN 2004) en de dit jaar opgestarte legionellacontroles.

Voortgang controletaak

Voor aanvang van de controletaak is geschat dat er in Nederland in totaal circa 600.000 collectieve installaties en 5,4 miljoen huisinstallaties zijn. De controles van deze installaties worden uitgevoerd aan de hand van een indeling in risicoklassen. Op basis van deze risicoklasse-indeling wordt een installatie niet, steekproefsgewijs of eens in de drie, zes of negen jaar bezocht. Op basis van deze termijnen is voor de nabije toekomst afgesproken dat circa 50.000 installaties per jaar worden gecontroleerd. De controletaak is vanaf 2003 in opbouw. De doelstelling is om vanaf het jaar 2006 aan deze afspraak te voldoen.

In 2005 is het niet gelukt om een stap dichterbij het behalen van de doelstelling te komen. Het aantal gecontroleerde installaties is in 2005 afgenomen tot 40.112. De afname ten opzichte van 2004 (43.000) is geheel terug te voeren op een afname in het aantal gecontroleerde installaties in de bestaande bouw. Deze zijn afgenomen van 40.000 naar 37.123. In de nieuwbouw steeg het aantal gecontroleerde installaties (van 1.313 naar 2.989).

Een van de mogelijke oorzaken voor deze daling is de uitbreiding met de controle op legionellapreventie bij prioritaire installaties. Deze controles kosten over het algemeen meer tijd en energie van de controleurs.

Bevindingen controletaak

Bestaande bouw

In de bestaande bouw is het percentage installaties met een verhoogd of sterk verhoogd risico (20%) vrijwel gelijk gebleven ten opzichte van 2004 (21%). Er blijft een aanzienlijk aantal installaties waar het nodige schort aan de veiligheid. Bij 3% van de locaties gaat het om een sterk verhoogd risico en bij 17% gaat het om een verhoogd risico. Deze cijfers komen overeen met de cijfers van 2004.

Nieuwbouw

Het aantal installaties met een verhoogd of sterk verhoogd risico (21%) is tweemaal zo hoog als in 2004 (11%). Dit wordt veroorzaakt door een hoger percentage installaties met verhoogd en sterk verhoogd risico in risicoklasse 3 en 4. Het percentage installaties in risicoklasse 5 is gelijk gebleven. Dit beeld bevestigt het beeld dat is geschetst voor 2004.

Legionella

In 2005 is gestart met de controle van prioritaire installaties op de legionellapreventie. Er zijn controles uitgevoerd bij 1553 installaties. Opvallend is het grote aantal installaties dat bij de eerste controle niet voldoet aan de eisen (90%). De controleurs geven aan dat dit voornamelijk komt door het ontbreken of niet voldoen van de risicoanalyse en het beheersplan. De eigenaren van de prioritaire installaties weten vaak wel van de verplichtingen, maar hebben geen goed beeld bij de risico's van legionella. Bij hercontrole is echter een groot deel van de problemen opgelost (60%). Dit geeft aan dat eigenaren, eenmaal op de hoogte van de risico's, bereid zijn de nodige aanpassingen te doen. Toch wordt 5% van de locaties overgedragen aan VROM-Inspectie.

Communicatie

Communicatie speelt bij alle aspecten van de controletaak een belangrijke rol. De waterleidingbedrijven pakken een belangrijk deel van deze communicatie op binnen de controletaak. Bijvoorbeeld door voorlichting te geven aan eigenaren, het schrijven van artikelen in vakbladen en het opzetten van websites met informatie. Veel van deze activiteiten worden echter per afzonderlijk waterleidingbedrijf opgepakt. Om de doelgroepen efficiënt te bereiken en structureel gedrag te veranderen, is een centraal georganiseerde en gestructureerde communicatie een oplossing.

Aanlevering van gegevens

In 2005 hebben vijf waterleidingbedrijven de gegevens geheel kunnen aanleveren volgens het afgesproken sjabloon. De overige waterleidingbedrijven hebben een deel van de informatie aangeleverd. Voor het monitoren van de controletaak is het van groot belang dat alle waterleidingbedrijven de juiste gegevens aanleveren.

Voor de evaluatie van wet- en regelgeving rondom het onderwerp collectieve installaties en legionellapreventie zal aanvullende informatie moeten worden verzameld. De nu aangeleverde data zijn hiervoor niet geschikt.

Aanbevelingen

VROM en de waterleidingbedrijven wordt aanbevolen om te onderzoeken of een centraal georganiseerd communicatieorgaan meerwaarde heeft voor een efficiënte uitvoering van de controletaak.

Voor een betere registratie van de voortgang van de controletaak is het van belang dat de data op een eenduidige wijze worden aangeleverd. Het is daarom van belang dat het bestaande sjabloon voor data-aanlevering worden aangepast. De waterleidingbedrijven dienen er intern voor te zorgen dat deze data, volgens het eind 2006 aangepaste sjabloon, ook daadwerkelijk vanaf 2007 worden aangeleverd.

De waterleidingbedrijven wordt aangeraden te onderzoeken wat de oorzaak van de variatie in de afhandeling van de controles is. Naar aanleiding hiervan kunnen afspraken tussen de waterleidingbedrijven en VROM-Inspectie opnieuw worden bekeken en zonodig worden herzien in de volgende aanpassing van de Inspectierichtlijn.

Voor evaluatie van wet- en regelgeving rondom de controletaak zullen VROM en de waterleidingbedrijven duidelijke afspraken moeten maken over het aanleveren van aanvullende informatie over de controletaak.

1. Inleiding

De waterleidingbedrijven leveren kwalitatief hoogwaardig drinkwater aan hun klanten. Om deze kwaliteit te garanderen wordt veel inspanning verricht, onder andere door op veel plaatsen in het productieproces en distributiegebied controles uit te voeren. Hiermee willen de waterleidingbedrijven de kwaliteit van het drinkwater garanderen. Daarnaast heeft het waterleidingbedrijf een wettelijk verankerde controleplicht op de aangesloten installatie, ter voorkoming van verontreiniging. De uitvoering van de controle is opgenomen in de Inspectierichtlijn 2005.

Het waterleidingbedrijf levert het drinkwater tot aan de watermeters van woninginstallaties en collectieve leidingnetten. De controle van de installaties achter de watermeter wordt uitgevoerd aan de hand van de indeling in risicoklassen 1 t/m 5. De risicoklasse bepaalt de intensiteit waarmee de installatie wordt gecontroleerd door het waterleidingbedrijf. Installaties in risicoklasse 1 worden niet gecontroleerd. Hier is het risico minimaal. Installaties uit risicoklasse 2 worden slechts steekproefsgewijs gecontroleerd. Dit betekent dat jaarlijks circa 2% van deze installaties wordt gecontroleerd. Bij risicoklassen 3 tot 5 ligt de controlefrequentie aanzienlijk hoger. Hier varieert de controletermijn respectievelijk van eens in de negen jaar, eens in de zes jaar en eens in de drie jaar.

Een collectieve leidingwaterinstallatie kan bestaan uit een collectieve (warm)watervoorziening, collectief leidingnet en/of een huishoudwatervoorziening. Het zijn installaties waarmee leidingwater (water bestemd voor drinken, (af)wassen, douchen en andere huishoudelijke doeleinden) aan derden wordt geleverd. De installaties, bijvoorbeeld in een ziekenhuis, sauna, kantoorgebouw, school, sportschool of zwembad, zijn meestal aangesloten op het net van een waterleidingbedrijf, maar kunnen ook gebruikmaken van een eigen bron (bijvoorbeeld op sommige kampeerterreinen). De omvang van de leidingnetten kan variëren van eenvoudige installaties in gestapelde woningbouw of kleine bedrijven, tot uitgebreide en ingewikkelde installaties in bijvoorbeeld grote ziekenhuizen, hotels of kantoorgebouwen.

Wanneer deze installaties niet op de juiste manier zijn aangelegd of niet (goed) worden beheerd, kunnen ze een bedreiging vormen voor de drinkwaterkwaliteit. Bij drukvariaties in het hoofdleidingnet of de installatie bestaat er een kans dat verontreinigd water uit de installatie terugstroomt naar het hoofdnet. Hierdoor kunnen gebruikers buiten de collectieve installatie te maken krijgen met verontreinigingen in het drinkwater. Daarnaast bestaat er een risico voor de gebruikers van de installatie. Onder normale omstandigheden zijn beveiligingen ingebouwd die de terugstroom belemmeren.

De eigenaren van de waterleidingbedrijven controleren al lang op het gevaar voor verontreiniging van het hoofdleidingnet. Sinds 2001 zijn ze eveneens aangewezen als controleurs van de collectieve installaties die zijn aangesloten op het leidingnet. Zij zijn verantwoordelijk voor controle op 'gevaar voor verontreiniging'. Deze controletaak wordt omschreven in de artikelen 15 lid 1 en 15 lid 2 van het Waterleidingbesluit. Onderdeel van het 'gevaar voor verontreiniging' is het risico op het ontstaan van legionellabacteriën in de collectieve leidingwaterinstallatie. De aanpak van de legionellapreventie is onderdeel van artikel 15.2 en is gericht op de wettelijke preventie-eisen die gelden voor aangewezen installaties.

Voor aanvang van de controletaak is geschat dat er in Nederland in totaal circa 600.000 collectieve installaties en 5,4 miljoen huisinstallaties zijn. Voor een klein deel van deze collectieve installaties (circa 10.000 collectieve installaties) geldt een wettelijke preventieplicht. De eigenaar van de installatie moet een risicoanalyse en een beheersplan voor legionellapreventie hebben voor de installatie, en metingen uitvoeren. De overige installaties moeten voldoen aan de algemene zorgplicht.

De controle door het waterbedrijf bestaat uit een visuele controle van de installatie, waarbij het technische aspect van de installatie wordt getoetst aan de eisen van NEN1006. Gezien de omvang van de controletaak hebben de waterleidingbedrijven deze taak vanaf 2003 gefaseerd ingevoerd. De doelstelling is om vanaf het jaar 2006 jaarlijks 50.000 installaties te controleren.

In 2004 is een eerste jaaroverzicht van de controletaak opgesteld door de VEWIN. Vanaf 2005 zal de jaarlijkse rapportage worden uitgevoerd door het RIVM. Het voorliggende rapport betreft het jaar 2005.

Het hoofddoel van deze rapportage is het geven van inzicht in de voortgang van de controletaak en de bevindingen daarbij. Globaal wordt aangegeven welke installatiefouten worden aangetroffen. Verder zullen drie onderwerpen die met de controletaak te maken hebben nader worden toegelicht: de communicatie met de eigenaar, de in 2004 geconstateerde problemen bij de nieuwbouwlocaties (in de rapportage van VEWIN 2004) en de dit jaar opgestarte legionellacontroles bij prioritaire installaties.

In hoofdstuk 2 zal een korte beschrijving worden gegeven van het wettelijke kader rond de controletaak. Ook zal inzicht worden gegeven in de organisatie van de controles en in de verplichtingen van het waterleidingbedrijf, VROM en de eigenaren van de installaties. In hoofdstuk 3 wordt aangegeven hoe de controle wordt uitgevoerd door het waterleidingbedrijf. De voortgang van de controletaak in cijfers wordt gegeven in hoofdstuk 4. In 2004 is opgevallen dat bij nieuwbouw veel problemen zijn met de installatie. In hoofdstuk 5 wordt dit onderwerp, samen met de communicatie met de eigenaar van de installatie en de resultaten van de legionellacontroles, verder uitgewerkt. Dit is gedaan aan de hand van een aantal open vragen die zijn gesteld aan de controleurs bij de waterleidingbedrijven. Ten slotte wordt in hoofdstuk 6 een aantal conclusies getrokken over de voortgang en enkele aanbevelingen gedaan voor de volgende jaren.

2. Het wettelijk kader

2.1 Wet en regelgeving

De belangrijkste wet voor de drinkwatersector is de Waterleidingwet. Hierin wordt onder andere beschreven dat de eigenaren van leidingwaterinstallaties een zorgplicht hebben voor deugdelijk leidingwater en de kwaliteit van de installatie. Verder wordt beschreven welke rechten een eigenaar heeft en aan welke plichten hij moet voldoen. Het waterleidingbedrijf is verplicht om de controletaak uit te voeren.

In het Waterleidingbesluit staat de kwaliteit van het drinkwater centraal. Onderdeel van het besluit is de verplichting voor de eigenaar van de waterleidingbedrijven om het risico van kwaliteitsvermindering bij de afnemers te controleren. Deze taken staan vermeld in de artikelen 15 lid 1 en 15 lid 2, waarmee deze artikelen de basis vormen voor de controletaak van de waterleidingbedrijven. De artikelen zijn gericht op het verminderen van het gevaar voor het centrale drinkwaterleidingnet en het risico voor de gezondheid van de derden waaraan vanuit de collectieve installaties wordt geleverd.

Waterleidingbesluit - Artikel 15

- 1 De eigenaar van een waterleidingbedrijf controleert de middellijk of onmiddellijk op het leidingnet van zijn bedrijf aangesloten woninginstallaties, collectieve watervoorzieningen, collectieve leidingnetten en overige leidingwaterinstallaties op gevaar voor verontreiniging van het leidingnet van zijn bedrijf.
- 2 De eigenaar van een waterleidingbedrijf controleert tevens de middellijk of onmiddellijk op het leidingnet van zijn bedrijf aangesloten collectieve watervoorzieningen en collectieve leidingnetten op gevaar voor verontreiniging van het aan derden ter beschikking gestelde leidingwater.

Naast deze artikelen geven de artikelen 3, 4 en 14 van het Waterleidingbesluit de plichten van zowel het waterleidingbedrijf als van de eigenaar van de leidingwaterinstallatie aan. De teksten van deze artikelen zijn opgenomen in Bijlage 1.

Verder wordt er in het Waterleidingbesluit een omschrijving gegeven van de goede toestand van het leidingwater, door normen aan te geven voor bepaalde parameters in het leidingwater. Ook de relatie tussen de eigenaar van het waterleidingbedrijf en de toezichthouder wordt uitgewerkt.

Uit deze wet en het bijbehorende besluit komt voort dat de installatie op drie aspecten gecontroleerd moet worden: de technische kwaliteit van de installatie, het beheer van de installatie en de wijze waarop legionellapreventie wordt uitgevoerd.

2.1.1 Technische eisen en beheer

De technische eisen aan en het beheer van leidingwaterinstallaties zijn beschreven in de NEN 1006-norm. In deze norm staan de eisen waaraan een leidingwaterinstallatie moet voldoen uit het oogpunt van volksgezondheid, veiligheid en doelmatigheid. De norm is bedoeld om te

worden toegepast voor elke nieuw aan te leggen leidingwaterinstallatie en voor uitbreidingen, wijzigingen, gehele of gedeeltelijke vernieuwingen, herstel en beheer van een bestaande leidingwaterinstallatie. Deze norm is verder uitgewerkt in een groot aantal VEWIN-werkbladen. In VEWIN-werkblad 1.4G zijn vooral de beheersaspecten en taken nader uitgewerkt.

Verder staan in de VEWIN-werkbladen de eisen ten aanzien van gebruikte materialen, en de manier van aansluiten van toestellen op een installatie. Deze stukken geven een zeer gedetailleerde beschrijving van allerlei onderdelen van de installatie en de manier waarop ze moeten worden gebruikt, geïnstalleerd en beheerd.

Aansluit- en leveringsvoorwaarden

Bij het aansluiten van klanten op het hoofdwaterleidingnet wordt door de waterleidingbedrijven een aantal leverings- en aansluitvoorwaarden gesteld in het contract met de klant. In deze voorwaarden wordt de eis gesteld dat de leidingwaterinstallaties moeten voldoen aan de NEN 1006-norm. Als niet aan de voorwaarden wordt voldaan, kan het waterleidingbedrijf overgaan tot afsluiting van de klant. Ook wordt hierin geregeld dat het waterleidingbedrijf een controle mag uitvoeren en eventueel aanpassing van de installatie kan eisen. De leverings- en aansluitvoorwaarden leggen verplichtingen bij de gebruiker, terwijl formeel de eigenaar van de leidingwaterinstallatie verantwoordelijk is voor beheer en onderhoud van de leidingwaterinstallatie.

2.1.2 Beheersaspecten van de installatie

Beheer van een installatie is een continu proces. Onder goed beheer van een installatie valt het preventief en correctief onderhoud. Door regelmatig controles uit te voeren kunnen fouten worden ontdekt en gecorrigeerd. Als een installatie vaak wordt aangepast aan nieuwe omstandigheden, bijvoorbeeld bij verbouwingen of uitbreidingen, moet het beheer daarop worden aangepast.

Wie heeft verplichtingen ten aanzien van het beheer

De eigenaar/beheerder van de installatie is verplicht om beheer uit te voeren op zijn leidingwaterinstallatie. Daarmee zorgt hij ervoor dat er goed leidingwater uit de installatie komt en dat er geen verontreiniging van het openbare waterleidingnet kan plaatsvinden. Goed beheer wordt beschreven in de NEN 1006-norm en in de VEWIN-werkbladen.

Risicoklassen

Toch hoeft niet iedere eigenaar/beheerder dezelfde inspanning te leveren voor het beheer en onderhoud van een installatie. Om de mate van inspanning te bepalen, wordt de installatie allereerst ingedeeld in een van de vijf risicoklassen, variërend van laag risico (1) naar hoog risico (5). De risicoklasse bepaalt de mate van het risico voor gebruikers van de installatie en voor verontreiniging van het distributienet.

In alle vijf klassen blijft de eigenaar/beheerder verantwoordelijk voor het uitvoeren van basisbeheer, maar in een hogere risicoklasse zal het beheer beter georganiseerd moeten worden en zijn aanvullende beheerstaken verplicht.

De installaties die vallen onder categorie 1 en 2 zijn vooral kleine installaties, bijvoorbeeld in woningen. Deze installaties hebben geen actief beheer nodig, omdat het risico op het ontstaan van verontreinigen minimaal is. In deze klassen zijn beheersmaatregelen voor legionellapreventie niet nodig als de installatie is aangelegd volgens de voorschriften en gebruikt wordt volgens de ontwerpnorm.

Eigenaren van installaties ingedeeld in klasse 3 moeten wel actief beheer uitvoeren. Er hoeven geen aanvullende beheerstaken uitgevoerd te worden, aangezien de consequenties van slecht beheer beperkt zijn.

In de klassen 4 en 5 zijn de risico's bij slecht of ontbrekend beheer groter. Aan installaties die in deze risicoklasse vallen, worden dan ook aanvullende eisen gesteld wat betreft het beheer van de installatie. Deze aanvullende eisen zijn samengevoegd in beheerspakketten. Het is ook mogelijk dat een combinatie van beheerspakketten wordt toegewezen.

In *Tabel 1* worden de beheerstaken aangegeven per beheerspakket. De toewijzing van beheerspakketten A en B is afhankelijk van de indeling in risicoklasse 4 of 5, de kans op wijzigingen in de installatie, de grootte van de aansluiting en de kwetsbaarheid van de installatie. Beheerspakket C en D kunnen aanvullend worden toegepast op legionellaplichtige installaties

Tabel 1. Overzicht van beheerstaken per beheerspakket

Verplichte beheerstaken	Beheerspakketten			
	A	B	C	D
periodiek controleren van toestelbeveiligingen	✓	✓		
bijhouden van een lijst met toestellen en beveiligingen	✓	✓		
beschikbaar hebben van actuele installatietekeningen				
controleren van de doorstroming en verversing		✓		
uitvoeren van een meetprogramma				✓
uitvoeren van een beheersplan legionellapreventie			✓	
bijhouden van een logboek		✓		
bijhouden van controlelijsten.		✓		

Bron: Inspectierichtlijn 2005, VROM Inspectie

3. Opzet van een controle

3.1 De voorbereiding

De waterleidingbedrijven hebben afspraken met VROM-Inspectie over het globale aantal installaties dat jaarlijks moet worden bezocht. Om de waterleidingbedrijven de gelegenheid te geven een controleapparaat op te bouwen, worden deze aantallen tot 2006 als streefwaarden gezien. De installaties worden, op basis van het klantenbestand, watermetergegevens en de BIK-code (code voor de aard van het bedrijf uit het bedrijvenbestand van de Kamer van Koophandel) ingedeeld in een risicoklasse. Alleen de installaties die onder risicoklasse 3, 4 of 5 vallen worden geselecteerd voor een controle. Installaties met risicoklasse 2 worden steekproefsgewijs gecontroleerd. Installaties in risicoklasse 1 worden niet visueel gecontroleerd.

3.2 De controle

Hieronder volgt een korte beschrijving van de verschillende stappen die worden doorlopen bij een controle.

De aankondiging

Het eerste contact met de eigenaar van de installatie verloopt via de aankondigingsbrief. Hierin geeft het waterleidingbedrijf aan wanneer een controleur langs wil komen voor een inspectie van de installatie. De eigenaar/beheerder is wettelijk verplicht aan de controle mee te werken. Van de eigenaar wordt verwacht dat hij, indien aanwezig, een tekening/beschrijving van de installatie voorhanden heeft, samen met een lijst van de aangesloten toestellen en de bijbehorende beveiligingen.

Veel eigenaren weten niet aan welke eisen en regels de installatie moet voldoen en welke verantwoordelijkheden zij hebben wat betreft de installatie. Met de eerste brief wordt dan ook de nodige informatie meegestuurd, zodat de eigenaar zich kan voorbereiden op het gesprek. De informatie bestaat vooral uit de brochures van VROM, of zelf opgestelde folders over dit onderwerp. Ook wordt verwezen naar websites waarop informatie te vinden is.

Het eerste bezoek, de controle

Op de aangekondigde datum gaat de controleur langs bij de installatie. Bij het eerste bezoek van de controleur wordt, als dat nodig is, uitgebreid ingegaan op vragen van de eigenaar, en wordt uitleg gegeven over de wettelijke verplichtingen van de eigenaar. Ook wordt uitgelegd waar tijdens de controle op wordt gelet en wat de mogelijke gevolgen zijn voor de eigenaar.

Bij de eerste controle wordt ook gecontroleerd of de bedrijfsactiviteiten die op basis van de BIK-code in het klantenbestand staan, kloppen. Het komt namelijk voor dat de BIK-code niet klopt of niet bekend is, of dat de aard van het bedrijf waar de code naar verwijst inmiddels is veranderd. Als dit het geval is, wordt de BIK-code aangepast. De installatie wordt dan, op basis van de nieuwe BIK-code, opnieuw ingedeeld in een risicoklasse. Deze kan verschillen met de eerste indeling.

Tijdens de controle wordt samen met de eigenaar het beheersplan van de installatie doorgenomen (wanneer deze aanwezig is). Indien de installatie legionellaplichtig is, wordt ook de risicoanalyse en het beheersplan voor legionella, indien aanwezig, bekeken. De controleur beoordeelt niet de kwaliteit van het beheersplan of de risicoevaluatie, maar controleert of deze aan de wettelijk eisen voldoen, en of het plan is gemaakt voor de aanwezige installatie. Hij heeft hiervoor een checklist (opgesteld door de VEWIN), waarop de belangrijkste zaken staan vermeld. Ook bespreekt en controleert hij de afhandeling van het beheersplan: worden monsters op tijd genomen en de resultaten bijgehouden, worden regelmatig temperatuurmetingen gedaan, worden wijzigingen in het systeem goed bijgehouden, etc. Wanneer het beheersplan of de risicoanalyse niet aan de eisen voldoet geeft de controleur dit aan bij de eigenaar/beheerder van de installatie. Deze kan vervolgens zelf de onderdelen aanpassen die niet voldoen aan de eisen, of zijn/haar adviesbureau inschakelen. Het adviesbureau kan contact opnemen met de controleur om advies in te winnen.

Na deze introductie loopt de controleur samen met de eigenaar, of een door hem aangewezen persoon (vaak een technisch medewerker), de installatie langs. Daarbij wordt onder andere gelet op de volgende zaken:

- aanwezigheid van dode leidingstukken (bijvoorbeeld bij brandslanghaspels);
- risicovolle apparaten die direct zijn aangesloten op de installatie (bijvoorbeeld ontharders, koffiezetapparaten, doseringsapparaten voor sauna's, etc.);
- aan-/afwezigheid van terugstroombeveiligingen (juiste type, juiste plaatsing);
- aanwezigheid temperatuurmeters op inkomend en uitgaand water. Hiermee kan de temperatuurval over de installatie worden bepaald, en worden gekeken of de temperatuur boven de 60°C blijft. Bij deze temperatuur is de groei van legionella en andere bacteriën niet mogelijk.

Op basis van dit bezoek bepaalt de controleur of de installatie voldoet aan de eisen. Zijn er tijdens de controle gebreken aangetroffen, dan bepaalt de ernst van deze gebreken of de installatie een beperkt, verhoogd of sterk verhoogd risico vormt voor het gevaar op verontreiniging.

Als de gecontroleerde installatie aan de eisen voldoet, dan krijgt de eigenaar een brief dat alles in orde is. Zijn er kleine gebreken geconstateerd (beperkt risico), dan wordt in de brief vermeld welke dit zijn. De eigenaar wordt gevraagd deze te verhelpen. De controleur komt echter niet meer terug om hierop te controleren.

Wanneer de installatie gebreken vertoont die een verhoogd of sterk verhoogd risico op verontreiniging vormen, dan wordt dit direct aan de eigenaar gemeld. Dit wordt in een brief van het waterleidingbedrijf nog eens bevestigd. In de brief wordt een termijn aangegeven waarin de geconstateerde gebreken moeten zijn hersteld. Om te controleren of deze aanpassingen zijn uitgevoerd, volgt een tweede controlebezoek, de eerste hercontrole.

Het tweede controlebezoek, de eerste hercontrole

Na het constateren van gebreken in de installatie krijgt de eigenaar de tijd om deze te herstellen. De tijd die de eigenaar hiervoor krijgt, is afhankelijk van het risico op het veroorzaken van verontreiniging. In de praktijk gaan hier enkele weken tot maanden overheen, afhankelijk van de grootte van de ingreep.

Bij de eerste hercontrole worden de tijdens de controle aangetroffen gebreken opnieuw nagelopen. Zijn de gevonden gebreken verholpen, dan is de locatie afgehandeld en krijgt de eigenaar daarover een brief. Wanneer de gebreken niet goed zijn verholpen, bijvoorbeeld door externe oorzaken, dan kan een tweede hercontrole volgen. Wordt het probleem niet verholpen, dan volgt overdracht aan VROM.

Overdracht aan VROM

Wanneer de installatie na het tweede controlebezoek niet aan de eisen voldoet, dan wordt het dossier overgedragen aan VROM-Inspectie. VROM-Inspectie kan bestuursrechtelijk en strafrechtelijk optreden om de eigenaar te dwingen de nodige aanpassingen aan zijn installatie uit te voeren.

3.3 De evaluatie

Interesse eigenaren

Na het volgen van een aantal controles bij verschillende waterleidingbedrijven en gesprekken met verschillende controleurs, is gebleken dat in de praktijk de interesse van de eigenaar voor de controle van zijn installatie enorm varieert. Eigenaren van grote installaties zien vaak het nut van de controles wel in. Zij hebben meestal een beheerder in dienst die redelijk tot goed weet wat de achtergrond en het nut van de controle is. Bij kleinere installaties worden de controles vaker als een last gezien, die extra kosten met zich meebrengt. Eigenaren van dergelijke installaties zijn vaak minder goed op de hoogte van de wettelijke plichten.

Uniformiteit van de controles

De controletaak is omschreven in de Inspectierichtlijn 2005 (VROM, juli 2005). Bij de verschillende waterleidingbedrijven zijn dan ook geen grote verschillen in de manier van controleren. Uiteraard is er verschil in de persoonlijke stijl van de controleurs, maar dat zorgt niet voor een inhoudelijk verschil in de manier van controleren.

Instelling waterleidingbedrijven

In de praktijk proberen de waterleidingbedrijven zoveel mogelijk mee te denken en mee te werken met de eigenaar van de collectieve leidingwaterinstallatie. Volgens het protocol wordt, als na de eerste hercontrole de installatie nog niet in orde is, de installatie overgedragen aan VROM. Toch kiezen veel waterleidingbedrijven ervoor om de eigenaar nog de kans te geven om de gebreken (goed) te verhelpen. De overdracht aan VROM wordt door de controleur en eigenaar van de installatie gezien als een grote stap, die men wil vermijden. Overdracht is ook niet bevorderlijk voor de relatie tussen de eigenaar en het waterleidingbedrijf. Er kunnen veel redenen zijn waarom een eigenaar de gebreken aan de installatie nog niet heeft verholpen, bijvoorbeeld onwetendheid van de eigenaar, vertraging door de installateur die de gebreken moet verhelpen, zoekraken van brieven in grote organisaties, enz.

Na het verstrijken van de eerste termijn voeren de waterleidingbedrijven, als dat nodig is, nog een tweede hercontrole uit op de installatie. Vaak zijn de gevonden gebreken dan inmiddels verholpen. Mocht het zo zijn dat de installatie nog steeds niet in orde is, dan gaan de waterleidingbedrijven over tot de overdracht aan VROM-Inspectie. Er is dan vaak sprake van een nietmeewerkende eigenaar, die alleen door juridische druk kan worden overgehaald om zijn installatie aan te passen.

De waterleidingbedrijven mogen, als de gebreken bij de eerste hercontrole niet zijn verholpen, de kosten van de tweede hercontrole in rekening brengen bij de eigenaar. Dit wordt bijna nooit gedaan. De waterleidingbedrijven vinden het erg belangrijk dat de relatie tussen de eigenaar en het waterleidingbedrijf goed blijft en zullen dus niet snel overgaan tot het sturen van een rekening.

Verwerking van de controlegegevens

Er is een groot verschil in de administratie van de controletaak bij de verschillende waterleidingbedrijven. Allereerst worden er in de waterleidingwereld verschillende registratiesystemen gebruikt (bijvoorbeeld Inspect of CIS). Deze zijn zo aangepast dat gegevens kunnen worden uitgewisseld met het klanteninformatiesysteem van het betrokken bedrijf.

Daarnaast is er veel verschil in de manier waarop gegevens van individuele controles worden bijgehouden en verwerkt. Het ene waterleidingbedrijf houdt alleen bij of en wanneer een installatie is goedgekeurd of is overgedragen aan VROM, terwijl bij een ander waterleidingbedrijf per installatie wordt bijgehouden welke gebreken zijn geconstateerd en wanneer welke brief is verstuurd.

Eenmaal per jaar wordt een voortgangsrapportage gemaakt van de controletaak. Hiervoor is afgesproken dat bepaalde gegevens moeten worden aangeleverd aan VROM volgens een bepaald sjabloon. De grote variatie in gegevensbeheer bij de verschillende waterleidingbedrijven zorgt er echter voor dat deze gegevens maar moeizaam kunnen worden aangeleverd. Bij veel bedrijven lukt het niet, of kost het veel handwerk om de gegevens in het goede sjabloon beschikbaar te krijgen.

4. De cijfers

Ieder jaar leveren de waterleidingbedrijven via een vast sjabloon gegevens aan voor het opstellen van een voortgangsrapportage. Met behulp van deze gegevens ontstaat een beter beeld van de voortgang van de controletaak en is meer inzicht te krijgen in aandachts- en knelpunten bij de controletaak.

In dit hoofdstuk worden de aangeleverde cijfers over 2005 uitgewerkt en gepresenteerd.

4.1 Aanlevering data

Alle bedrijven hebben gegevens aangeleverd van het aantal bezochte installaties. Naast deze aantallen worden via het sjabloon ook detailgegevens aangeleverd over de verschillende stadia van de controle (aantallen eerste controle, aantallen verhoogd/sterk verhoogd risico, aantallen hercontrole, etc.). Deze gegevens zijn verwerkt in Tabel 3.

4.1.1 Basisdata

In het jaar 2005 hebben de bedrijven in het totaal 40.112 controles uitgevoerd. Hiervan zijn 37.123 controles uitgevoerd in bestaande bouw (93%), en 2.989 in nieuwbouw (7%).

Daarnaast zijn 1.553 prioritair installaties, naast de reguliere controle, gecontroleerd op de naleving van de legionellaverplichtingen (4%). Dit aantal beslaat 16% van de doelgroep legionellaplichtigen (10.000).

4.1.2 Detailinformatie

De waterleidingbedrijven leveren detailinformatie over de verschillende stadia van de controles aan. Doordat de controletaak nog in de opstartfase verkeerd, hebben nog niet alle waterleidingbedrijven hun administratieve systemen zodanig aangepast dat zij deze gegevens kunnen aanleveren.

In 2005 hebben vijf bedrijven alle gegevens aangeleverd volgens het afgesproken sjabloon. De overige bedrijven hebben slechts een gedeelte van de detailinformatie kunnen aanleveren. In het totaal zijn van 25.940 bezochte installaties detailgegevens aangeleverd. In Tabel 2 wordt een overzicht gegeven van de aangeleverde data, de verdeling over bestaande bouw en nieuwbouw. Ook wordt een vergelijking gemaakt met 2004.

Tabel 2. Overzicht locaties met betrekking tot aangeleverde detailinformatie

	2004		2005	
	# bedrijven	# locaties	# bedrijven	# locaties
Totaal bezochte installaties		43.000		40.112
Totaal installaties met detailinformatie		23.814		25.940
Bestaande bouw	8	22.500	8	23.676
Nieuwbouw	5	1.314	6	2.264

Bron gegevens 2004: VEWIN-jaarrapportage

Tabel 3. Samenvatting van aangeleverde detailgegevens 2004 en 2005

	2004					2005						
	1	2	3	4	5	Totaal	1*	2	3	4	5	Totaal
Eerste controles												
Totaal aantal bezochte objecten met detailinformatie	1079	2410	10974	4406	3609	22478	888	1716	11109	6452	3511	23576
Percentage van totaal	5%	11%	49%	20%	16%	100%	4%	7%	47%	27%	15%	100%
Resultaten van de 1e controles bij bestaande bouw												
akkoord	67%	66%	39%	35%	40%		67%	53%	53%	53%	50%	54%
geen verhoogd risico	32%	30%	42%	32%	31%		30%	30%	30%	19%	21%	25%
verhoogd & sterk verhoogd risico	0%	4%	19%	27%	18%		2%	17%	17%	28%	30%	21%
Hercontrole bij verhoogd & sterk verhoogd risico												
Totaal aantal 1e controles met een verhoogd of sterk verhoogd risico	0	86	2077	1276	1068	4507	39	1900	1812	1042	4793	
Percentage van totaal	0%	2%	46%	28%	24%	100%	1%	40%	38%	22%	100%	
Resultaten van de hercontroles**												
in orde bij hercontrole	81%	56%	56%	58%	75%		36%	51%	73%	73%	73%	64%
overdracht VROM-Inspectie	1%	0%	0%	1%	1%		0%	1%	2%	2%	2%	2%
niet in orde 15.1 (en evt. 15.2)	1%	0%	0%	0%	0%		26%	4%	6%	11%	11%	7%
Resultaten van de controles van nieuwbouwobjecten												
Totaal aantal controles nieuwbouw	347	307	532	90	38	1314	563	757	1139	360	170	2989
Percentage van totaal	26%	23%	40%	7%	3%	100%	19%	25%	38%	12%	6%	100%
Resultaten van de controles van nieuwbouwobjecten												
percentage verhoogd en sterk verhoogd risico	6%	16%	9%	16%	37%		10%	22%	31%	41%	41%	21%
akkoord na eerste controle							90%	78%	69%	59%	59%	78%
akkoord na hercontrole							7%	20%	29%	29%	35%	20%
niet akkoord na hercontrole							3%	2%	2%	6%	6%	1%

*) Conform de inspectierichtlijn 2005 worden installaties met risicoklasse 1 niet gecontroleerd. Het kan echter gebeuren dat een installatie op basis van de BLK-code te hoog wordt ingedeeld. Na de eerste controle wordt de risicoklasse naar beneden bijgesteld. De in deze kolom genoemde aantallen zijn daarom niet meegenomen in het bepalen van de percentages.

**) Ruim een kwart van de installaties met een verhoogd of sterk verhoogd risico komt niet terug in de cijfers. Vermoedelijk worden deze installaties goedgekeurd na een tweede hercontrole door het waterleidingbedrijf.

Uit de aangeleverde cijfers (Tabel 3) blijkt dat de waterleidingbedrijven in 2005 meer aandacht hebben besteed aan de nieuwbouwlocaties en het opzetten van de controles ten behoeve van legionellapreventie. Bij nieuwbouw is een toename in het aantal verrichte controles te zien. Verder is een aanzienlijk percentage van de prioritaire instellingen (circa 16%) gecontroleerd op de naleving van de legionellaplichten. Het aantal controles in de bestaande bouw is daarbij afgenomen.

In 2005 is detailinformatie beschikbaar van 65% van de bezochte locaties, tegenover 55% in 2004. Van de installaties met detailinformatie is 91% uitgevoerd bij bestaande bouw. en 9% bij nieuwbouwlocaties. Van alle gecontroleerde installaties is 4% legionellaplichtig/zorgplichtig.

4.2 De controletaak

VROM Inspectie heeft, in samenwerking met de waterleidingbedrijven, bij het opstarten van de controletaak een schatting gemaakt van het totale aantal jaarlijks te onderzoeken installaties. Door dit aantal jaarlijks te controleren worden alle installaties minimaal eens in de tien jaar bezocht. Resultaat van deze schatting is dat alle waterleidingbedrijven samen per jaar 50.000 installaties moeten controleren. Aangezien de grootte van de voorzieningsgebieden nogal verschillen per waterleidingbedrijf, zijn deze 50.000 locaties naar rato verdeeld over de bedrijven.

Het totale aantal uitgevoerde controles daalde van 43.000 controles in 2004 naar 40.112 controles in 2005. In de nieuwbouw is het aantal gecontroleerde installaties gestegen van 1.314 naar 2.989 installaties. In 2005 is bij 1.553 prioritaire installaties voor het eerst gecontroleerd op de legionellaverplichtingen. Het aantal controles in de bestaande bouw is gedaald van 40.000 naar 37.123 controles.

N.B. De hieronder gepresenteerde tabellen en figuren zijn gebaseerd op de detailinformatie die is aangeleverd. Dit betekent dat het slechts een beperkt beeld geeft van de controletaak. Aangezien de verdeling van het aantal controles over de bestaande bouw en nieuwbouw overeenkomt met de verdeling binnen de locaties met detailinformatie, wordt aangenomen dat de aangeleverde detailinformatie representatief is voor alle controles.

De aangeleverde gegevens van de controletaak in 2005 zijn samengevat in Tabel 3. Ter vergelijking zijn hierin ook de gegevens getoond uit de VEWIN-rapportage over 2004. Deze tabel laat de gegevens zien van alle controles waar de volledige detailgegevens over de verschillende stadia van de controle beschikbaar is.

Op de aangetroffen gebreken bij de controles zal in hoofdstuk 5 verder worden ingegaan.

4.2.1 Controles bestaande bouw

Eerste controle

In het totaal zijn in de bestaande bouw in 2005 23.676 installaties bezocht waarvan de volledige detailinformatie beschikbaar is. Uit deze detailinformatie blijkt dat bij de eerste controle 54% (12.851 installaties) van de bezochte locaties in orde is. Van de overige locaties vertoont 25% (5.803) slechts kleine, eenvoudig te verhelpen gebreken (beperkt risico). Bij 21% (4.793) van de bezochte installaties worden grotere gebreken aangetroffen. Deze installaties hebben een verhoogd (17%) of sterk verhoogd risico (3%).

Dode leidingen vormen een ideale plaats voor legionellagroei

Verhoogd of sterk verhoogd risico

De installaties met een verhoogde en sterk verhoogde risico worden nogmaals bezocht na de herstelperiode. Bij deze hercontrole blijkt dat bij 64% (3.054) van de locaties met een verhoogd of sterk verhoogd risico de gebreken zijn verholpen.

Een klein deel van de installaties met verhoogd of sterk verhoogd risico wordt door het waterleidingbedrijf aangepakt via een afsluitprocedure (op basis van 15.1). Het gaat om 7% (328) van de locaties met een verhoogd risico of sterk verhoogd risico.

Slechts 2% van deze groep wordt overgedragen aan VROM-Inspectie. Het gaat om 74 locaties. Dit is circa 0,3% van het totale aantal bezochte locaties.

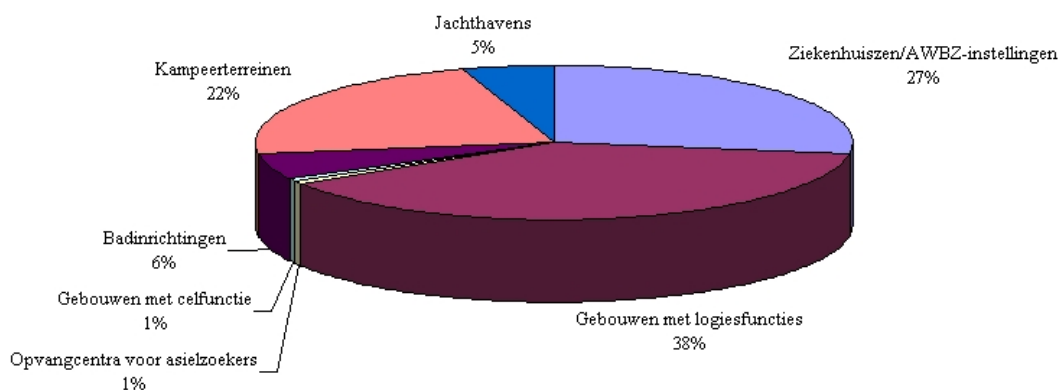
Ruim een kwart van de installaties met verhoogd of sterk verhoogd risico (28%, 1351 installaties) komt niet in de aangeleverde cijfers terug. Het betreft de installaties die niet worden goedgekeurd na de hercontrole. Het sjabloon biedt geen mogelijkheid om deze gevallen te registreren. Mondelinge navraag over het lot van deze installaties laat weten dat veel waterleidingbedrijven de klant nog een kans geven om, voor overdracht aan VROM, de installatie op orde te brengen. Er volgt dan een tweede hercontrole.

4.2.2 Controles nieuwbouw

De controles in de nieuwbouw hebben in 2005 extra aandacht gekregen. Dit is te zien aan de stijging van het aantal gecontroleerde installaties van 1.314 naar 2.989.

In de nieuwbouw vertoont bijna een kwart van de gecontroleerde installaties (21%) een verhoogd of sterk verhoogd risico bij de eerste controle. Dit getal is verdubbeld ten opzichte van het percentage dat in 2004 is aangetroffen. De percentages van het aantal installaties met een verhoogd tot sterk verhoogd risico per individuele risicoklasse ligt over het algemeen hoger dan in 2004, met name in risicoklasse 3 (9% in 2004, 22% in 2005) en 4 (16% in 2004, 31% in 2005). Het percentage in risicoklasse 5 is vrijwel gelijk gebleven.

De geconstateerde gebreken bij de eerste controle zijn bij deze installaties vrijwel geheel verholpen na de hercontrole. Slechts een klein deel, met name in risicoklasse 2 en 5 (beide

Figuur 1. Verdeling controles op legionellapreventie over doelgroepen in 2005

3%), is dan nog niet in orde. Wat er na de hercontrole met deze installaties gebeurt, is niet uit de gegevens op te maken. Hoogstwaarschijnlijk volgt ook hierbij een tweede hercontrole.

4.2.3 Legionellapreventie

In 2005 is gestart met de controle op legionellapreventie bij de prioritaire groepen met zorgplicht. Deze controle is onderdeel van de reguliere controle. Dit jaar zijn in het totaal 1.553 installaties gecontroleerd in verschillende prioritaire groepen. In Figuur 1 wordt de verdeling van deze controles over deze prioritaire groepen weergegeven. De resultaten van de controles zijn weergegeven in Tabel 4.

Het overgrote deel van de controles concentreert zich op ziekenhuizen/AWBZ instellingen, gebouwen met logiesfuncties en kampeertreinen. Bij deze instellingen vindt 88% (1.369) van de controles in 2005 plaats.

Van alle controles op legionella zijn 10% (160) van de installaties in orde bij de eerste controle. Bij 1316 installaties wordt een hercontrole uitgevoerd. 78% (1021) van deze installaties is na de hercontrole in orde. Bij hercontrole is 22% (295) van deze locaties niet in orde. Uit de aangeleverde gegevens is niet op te maken wat er met deze installaties is gebeurd. Ook hier wordt vermoedelijk een tweede hercontrole uitgevoerd voordat de installatie wordt goedgekeurd. Uiteindelijk worden 77 locaties (6%) overgedragen aan VROM-Inspectie.

Tabel 4. Overzicht aantal uitgevoerde legionellacontroles bij de prioritaire groepen zoals aangeleverd door de waterbedrijven

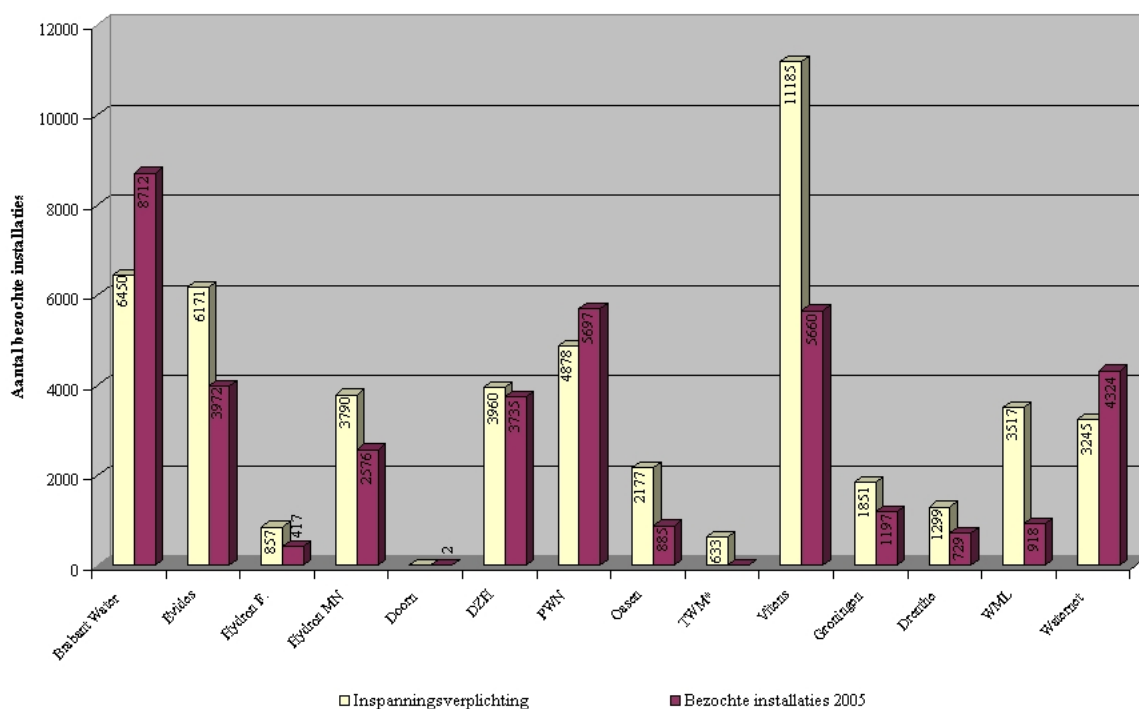
	Totaal aantal uitgevoerde controles	Aantal goed bij eerste controle	Totaal aantal goedgekeurd na hercontroles	Totaal aantal installaties overgedragen aan VROM-Inspectie
Ziekenhuizen/AWBZ -verblijfsinstellingen	424	52	357	21
Gebouwen met logiesfuncties	601	66	356	26
Opvangcentra voor asielzoekers	9	1	7	0
Gebouwen met een celfunctie	10	0	9	1
Badinrichtingen	88	11	54	3
Kampeertreinen	344	25	173	24
Jachthavens	77	5	65	2
Totale	1553	160	1021	77

4.2.4 Uitvoering controletaak bij de individuele waterleidingbedrijven

Om een indruk te krijgen van de verdeling van de controletaak over de verschillende bedrijven en de stand van zaken van de opbouw, is het aantal bezochte installaties uitgezet tegen de inspanningsverplichting. De inspanningsverplichting is berekend aan de hand van het aantal administratieve aansluitingen van het waterleidingbedrijf, zoals vermeld in de VEWIN-waterleidingsstatistiek 2005. Hier is uitgegaan van een gelijke verdeling van het aantal te bezoeken installaties per jaar. Het resultaat is weergegeven in Figuur 2.

Opvallend is dat de voortgang van de controletaak bij de waterleidingbedrijven onderling sterk varieert. Een aantal bedrijven voert meer controles uit dan nodig is voor het behalen van de doelstelling, terwijl het merendeel van de bedrijven in meer of mindere mate achterblijft.

Bij de tabel moet vermeld worden dat het bezoeken van 50.000 installaties per jaar is gebaseerd op een inschatting die is gemaakt voor de start van de controletaak. Deze inschatting is sindsdien niet bijgesteld of gecontroleerd.

*) Voor TWM zijn geen gegevens aangeleverd vanwege de fusie met Brabantwater.

Figuur 2. Jaarlijkse inspanningsverplichting en aantal bezochte installaties per waterleidingbedrijf in 2005

4.3 Conclusies

Data-aanlevering

De aanlevering van detailinformatie door de waterleidingbedrijven is in 2005 verbeterd, maar toch kunnen niet alle bedrijven de data presenteren zoals in het verleden is afgesproken. In 2006 is de aanlooperperiode voor de waterleidingbedrijven voorbij en zouden zij de doelstelling van 50.000 installaties per jaar moeten kunnen halen. Daarbij hoort ook de aanlevering van de data die nodig zijn om de voortgang van de controletaak te kunnen monitoren. Dit is van groot belang voor het inzicht in de problematiek van collectieve installaties en het kunnen evalueren van wet- en regelgeving rondom het onderwerp 'collectieve installaties en legionellapreventie'.

De controletaak

In 2004 hadden de waterleidingbedrijven de controleafdelingen sneller op sterkte dan verwacht. Ze hebben zich geconcentreerd op kleinere, 'eenvoudige' locaties. Hierdoor konden zij meer controles verrichten dan was verwacht. In 2005 is het niet gelukt om deze groei vast te houden. Het aantal gecontroleerde installaties is gedaald van 43.000 in 2004 naar 40.112 in 2005.

Deze daling heeft waarschijnlijk te maken met de uitgevoerde controles op legionella bij prioritaire installaties. Het betreft hier vaak grote, complexe installaties, die meer tijd en inspanning kosten van de controleurs. Hierdoor is de winst uit 2004, door het controleren van veel kleine installaties, grotendeels teniet gedaan.

Opvallend is het verschil in voortgang van de controletaak tussen de waterleidingbedrijven. Een klein aantal bedrijven loopt sterk voorop bij het uitvoeren van de controletaak en voert zelfs meer controles uit dan de berekende doelstelling. Andere bedrijven lopen achter in het aantal gecontroleerde installaties. De oorzaak hiervan is niet bekend.

Bestaande bouw

In de bestaande bouw is het percentage installaties met een verhoogd of sterk verhoogd risico (20%) vrijwel gelijk gebleven ten opzichte van 2004 (21%). Bij 3% van de locaties gaat het om een sterk verhoogd risico en bij 17% gaat het om een verhoogd risico. Er blijft een aanzienlijk aantal installaties waar het nodige schort aan de veiligheid. Deze cijfers bevestigen het beeld dat in de voortgangsrapportage van 2004 wordt geschetst.

Nieuwbouw

Het aantal gecontroleerde installaties bij nieuwbouw is toegenomen. Hierdoor is een beter beeld verkregen van de problemen die bij deze categorie installaties speelt. Het geeft een goede aanvulling van het beeld dat in de voortgangsrapportage van 2004 (VEWIN, 2004) is ontstaan.

Bijna een kwart van de installaties in de nieuwbouw vertoont dermate veel gebreken dat zij een verhoogd of zelfs sterk verhoogd risico vormen voor de drinkwaterkwaliteit. Het aantal installaties met een verhoogd of sterk verhoogd risico (21%) is tweemaal zo hoog als in 2004 (11%). Hoewel dit percentage vrijwel gelijk is aan de installaties in de bestaande bouw, gaat het hier om nieuw geïnstalleerde installaties die aan alle huidige eisen zouden moeten voldoen.

Bij hercontrole zijn de meeste problemen aan deze installaties verholpen. Slechts 1% vertoont dan nog gebreken. Hieruit blijkt dat de geconstateerde gebreken snel worden opgelost.

Legionella

Dit jaar zijn voor het eerst de prioritaire installaties gecontroleerd op legionellapreventie. De controles hebben zich voornamelijk geconcentreerd op ziekenhuizen, kampeerterrinen en gebouwen met logiesfuncties. Een groot aantal van deze installaties blijkt bij de eerste controle niet in orde (90%). Bij de hercontrole zijn bij het grootste gedeelte van de installaties (68%) de problemen echter verholpen. Toch wordt een relatief groot deel overgedragen aan VROM-Inspectie, 5% van het totale aantal onderzochte prioritaire installaties.

5. Jaarthema's communicatie, nieuwbouw en legionella

5.1 Inleiding

Drie onderwerpen zijn dit jaar verder uitgediept aan de hand van een aantal open vragen. De vragen zijn beantwoord door de uitvoerend controleurs, om zo een beter beeld te krijgen van de achtergrond die hoort bij de in hoofdstuk 4 gepresenteerde cijfers. De drie onderwerpen zijn de problemen in de nieuwbouw, de communicatie met de eigenaar en de legionellacontroles.

Alle bedrijven die zijn aangeschreven hebben de open vragen beantwoord en teruggestuurd. Er zijn in het totaal dertien formulieren met open vragen verstuurd.

N.B. Voor de leesbaarheid zijn de individuele antwoorden van de waterleidingbedrijven samengevoegd tot één tekst. Daarbij zijn de antwoorden en de achterliggende betekenis niet gewijzigd. De cursieve tekst geeft de mening van de individuele controleurs weer.

5.2 Problemen bij oplevering installaties nieuwbouw

In de rapportage over 2004 is geconstateerd dat vooral de installaties in de nieuwbouw veel gebreken vertonen bij oplevering. Bij installaties met risicoklasse 5 is bij 37% zelfs sprake van een verhoogd tot sterk verhoogd risico. In 2005 zijn daarom meer controles gedaan bij nieuwbouwlocaties, om te onderzoeken of deze constatering overeind blijft. Om een betere indruk te krijgen van de oorzaken is aan de controleurs gevraagd een aantal open vragen te beantwoorden over dit onderwerp. Over de controles van nieuwbouw zijn twee open vragen gesteld.

Open vragen

1. Wat zijn in de praktijk de belangrijkste problemen die zijn aangetroffen bij installaties bij nieuwbouwlocaties?
2. Kunt u oplossingen aangeven voor het verhelpen/voorkomen van deze problemen?

Antwoord van de controleurs

Vraag 1. Belangrijkste problemen

Door het grote aantal partijen dat bij de realisatie en oplevering van de nieuwbouwlocaties is betrokken, is het moeilijk om tijdig een goed overzicht te krijgen van aan te sluiten toestellen en de noodzakelijke beveiligingen. Daarnaast gaat de levering van de installaties vaak niet via de installateur. Hierdoor worden vaak niet de juiste beveiligingen geleverd bij de installatie.

Naar de mening van de controleurs schiet de kennis van de installateur vaak tekort. De installateurs zijn niet op de hoogte van de geldende regelgeving en hun kennis van de VEWIN-werkbladen en de NEN-1006 norm is onvoldoende. Daarnaast werken ze onder tijdsdruk door het scherp aanbieden van installatiewerkzaamheden, wat de kwaliteit van het installatiewerk niet ten goede komt.

Verkeerde beveiliging met eigen 'afvoer' van overdruk water

De belangrijkste problemen die zich in de praktijk voordoen bij installaties in de nieuwbouw zijn:

- *afwezigheid beheersdocumenten bij de prioritaire groep: geen risicoanalyse en beheersplan legionellapreventie;*
- *wijzigingen in de installatie ten opzichte van de aanvraagsituatie;*
- *het geheel ontbreken, het niet juist monteren of het monteren op de verkeerde plaats van beveiligingseenheden, zeker als die wat zwaarder moeten zijn dan de bekende EA's; meeste problemen zijn de beveiliging keerklep type CA bij vulkraan C.V., vaatwasser en ontharder;*
- *indien de leidingwaterinstallatie wordt gecombineerd met collectieve warmwatersystemen is de kans van opwarming in de meterkast, bij kruisverbindingen en stijgleidingen een punt van zorg;*
- *kruisverbindingen;*
- *onjuiste onderbrekingen;*
- *temperatuur van het warmwatersysteem te laag (50 °C);*
- *tekeningen en noodzakelijke aanpassingen worden als sluitpost gezien;*
- *reinwaterkelders (AA) voldoen niet aan VEWIN-Werkbladen;*
- *geen meetprogramma's onthard water dat gebruikt wordt voor consumptie en hygiëne.*

Vraag 2. Oplossingen

Om deze problemen in de toekomst te voorkomen, zullen architecten en installateurs gewezen moeten worden op de risico's van een slecht ontworpen en geïnstalleerde installatie. Ook opleiding van en/of voorlichting aan werkvoorbereiders en uitvoerend personeel van installateurs en toeleveranciers kan veel problemen voorkomen bij oplevering.

De oplossingen voor deze problemen zien veel waterleidingbedrijven in de communicatie: gerichte voorlichting van de bovengenoemde groepen door publicatie in vakbladen en brancheorganisaties. Ook kan de branchevereniging UNETO VNI en Stichting Wateropleidingen meer aandacht besteden aan deze onderwerpen tijdens de opleiding van nieuwe installateurs, en cursussen ontwikkelen voor bestaande installateurs.

Het vroegtijdig betrekken van het waterleidingbedrijf bij de nieuwbouwplannen kan problemen in een later stadium voorkomen. De installateur kan dan de juiste informatie bij het waterleidingbedrijf opvragen. Ook kan het uitvoeren van gepaste controles door het waterleidingbedrijf tijdens de uitvoering van het project veel problemen achteraf voorkomen.

Er zijn ook andere, hardere maatregelen waaraan gedacht kan worden. Bijvoorbeeld het pas vrijgeven van de nieuwbouwaansluiting als de installatie akkoord is bevonden, of het inlichten van de certificerende instelling als de gecertificeerde installateur regelmatig de (beveiligingen van) de installatie verkeerd aanlegt.

5.3 Communicatie met de eigenaar

In de rapportage van 2004 is aangegeven dat er een grote behoefte is aan voorlichting bij eigenaren van collectieve installaties. Wat betreft de communicatie zijn twee vragen gesteld aan de waterleidingbedrijven.

Open vragen

1. Van welke communicatievormen/middelen wordt nog meer (naast reguliere voorlichting tijdens de controle) gebruikgemaakt richting de eigenaren van collectieve installaties?
2. Welke verbeteringen/veranderingen kunnen worden doorgevoerd in de communicatie met de eigenaren?

Antwoord van de controleurs

Vraag 1. Communicatiemiddelen

Er wordt veel aandacht besteedt aan de communicatie met en voorlichting van de eigenaren van collectieve waterleidinginstallaties. Deze communicatie vindt nu plaats gedurende het hele controleproces, voornamelijk via foldermateriaal van VROM of het waterleidingbedrijf. Dit foldermateriaal wordt meegestuurd met de aankondigingsbrief, of er wordt verwezen naar de website van VROM of het waterleidingbedrijf. Sommige waterleidingbedrijven hebben inmiddels plannen om een speciaal op de controletaak toegewezen website te ontwikkelen.

Ook hebben de eigenaren of beheerders de mogelijkheid om de controleur telefonisch te bereiken. Zij kunnen dan persoonlijk vragen stellen aan de controleur, en advies inwinnen over de aankomende controle of hercontrole.

Naast schriftelijk en digitaal informatiemateriaal zijn er tijdens de controle uitgebreide voorlichtingsmogelijkheden. Twee waterleidingbedrijven geven aan dat zij voor grote bedrijven of specifieke doelgroepen presentaties geven, waarin de verplichtingen en relevante wetgeving voor de eigenaar worden toegelicht.

De huidige communicatie vindt op dit moment voornamelijk plaats tijdens en rond de controle bij de eigenaar.

Vraag 2. Verbeterpunten

Verbetering ligt vooral in bewustwording van de eigenaren. De eigenaren moeten beter doordrongen zijn van het nut en de noodzaak van een goed beheer van hun installatie. Dit betekent concreet dat de huidige situatie, waarin het waterleidingbedrijf bij de eigenaar

langsgaat om de eigenaar in te lichten, moet worden omgedraaid naar een situatie waarin de eigenaar zelf initiatief neemt. Het moet vanzelfsprekend zijn dat een eigenaar zijn installatie goed onderhoudt. Hierdoor moet een preventieve sfeer ontstaan, waardoor voorschriften beter worden geraadpleegd en nageleefd.

Om dit te bereiken zal de communicatie intensiever en beter gecoördineerd moeten worden dan in de huidige situatie. Een belangrijke suggestie is om de communicatie en informatievoorziening vanuit VROM of de bedrijfstak te regelen. Deze centralisatie kan de communicatie minder kostbaar maken dan een gedecentraliseerde informatievoorziening vanuit de individuele waterleidingbedrijven. Een ander voorbeeld kan zijn het ontwikkelen van een informatie-dvd of een (centrale) informatieve website.

De communicatie moet meer worden gedifferentieerd en gespecificeerd naar branche. Hierbij moet men denken aan het plaatsen van beroepsgerichte artikelen in vakbladen en het ontwikkelen van andere communicatiemiddelen, specifiek gericht op een bepaalde branche. Een voorbeeld hiervan is het publiceren van een artikel over controleactiviteiten bij veehouders in het tijdschrift 'de Boerderij'.

Maar de individuele waterleidingbedrijven kunnen ook minder ingrijpende communicatiemogelijkheden aanwenden die kunnen bijdragen aan een betere bewustwording bij de eigenaar van een installatie. Zij kunnen bijvoorbeeld via een lokale krant meer aandacht aan het onderwerp besteden.

5.4 Legionella controles

Dit jaar is voor het eerst begonnen met het op grote schaal uitvoeren van legionellacontroles bij legionellaplichtige installaties. Via drie open vragen is een eerste indruk van deze controles gekregen.

Open vragen

1. Wat zijn de belangrijkste afwijkingen die tot nu toe zijn aangetroffen met betrekking tot legionellapreventie?
2. Wat zijn algemene of specifieke punten die de uitvoering van de legionellacontroletaak zouden kunnen verbeteren?
3. Is de doelgroep op de hoogte van hun verplichting een risicoanalyse/beheersplan te hebben en bij te houden?

Antwoord van de controleurs

Vraag 1. Belangrijkste afwijkingen

Vrijwel alle controleurs geven aan dat bij veel legionellaplichtige installaties de risicoanalyse en het beheersplan ontbreken. Daar waar de risicoanalyse en het beheersplan wel aanwezig zijn, zijn ze vaak niet volledig of worden niet (goed) uitgevoerd. Ook het voorgeschreven meetprogramma wordt vaak niet uitgevoerd en/of bijgehouden. Daarnaast ontbreken de installatietekeningen. Veelal wordt dit veroorzaakt door onwetendheid en/of tijdsdruk bij de eigenaar.

Hieruit blijkt dat bewustwording bij de eigenaar door middel van voorlichting nog steeds het voornaamste middel is om de veiligheid van de installatie te verbeteren. De eigenaar moet

meer doordrongen worden van het gevaar van legionella. Het nut en de noodzaak staan bij eigenaren nog steeds niet voldoende op het netvlies.

Vraag 2. Verbeterpunten

Oplossing voor deze problematiek is, net als bij de eerder genoemde onderwerpen, een goede communicatie. De waterleidingbedrijven brengen zelf een aantal punten naar voren die deze communicatie zouden kunnen verbeteren.

- 1. Landelijke uniformiteit zodat de betrokken partijen en klant/gebruiker weten wat er van hen verwacht wordt; dit kan bijvoorbeeld door het stroomlijnen van de inhoud van een beheersplan/risicoanalyse en het opstellen van een landelijk geldende checklist.*
- 2. Voor kleinere installaties een vereenvoudigd beheersplan en/of een vereenvoudigde risicoanalyse opstellen, die eventueel door eigenaren zelf kunnen worden ingevuld. Dit werkt drempelverlagend voor het opstellen en zorgt ervoor dat eigenaren meer betrokkenheid moeten tonen en zelf kennis moeten verzamelen.*
- 3. Grotere betrokkenheid van controlerende en uitvoerende partijen (adviesbureaus eigenaren van installaties, installateurs.*
- 4. Beter communiceren dat de controletaak is gedelegeerd door VROM aan de waterleidingbedrijven. Dit is vaak niet bekend bij de eigenaren en werkt verwarrend voor de communicatie.*
- 5. De partij die de risicoanalyse en het beheersplan opstelt moet vakbekwaam zijn; mogelijk zou dit wettelijk moeten worden geregeld.*
- 6. Organiseer een landelijk 'praktijk seminar'.*

Meerdere controleurs geven tevens aan dat zij meer betrokkenheid van en overleg met VROM-Inspectie willen op uitvoeringsniveau.

Vraag 3. Bekendheid met verplichtingen

De doelgroep voor een risicoanalyse en een beheersplan is over het algemeen genomen op de hoogte van de verplichtingen. Op managementniveau is bekend dat hier een verplichting ligt, maar deze bekendheid wordt niet altijd omgezet in concrete acties.

Er is wel onderscheid tussen de prioritaire groepen en de overige gebruikers. De prioritaire groepen hebben de verplichtingen over het algemeen beter geregeld. Zij hebben vaak een technische dienst die dit soort verplichtingen oppakt, terwijl de groep overige gebruikers dit niet heeft en het maar een lastig onderwerp vindt. Bij eigenaren heerst vaak verwarring over de categorie waarin zij vallen, en of zij wel een beheersplan en risicoanalyse nodig hebben. Daarbij komt dat diverse marktpartijen die bij de legionellapreventie betrokken zijn een eigen versie van het verhaal overbrengen. Hierdoor ontstaat vaak een afwachtende houding bij deze doelgroep. Vooral campingshouders, aanleunwoningen in de zorgsector en kleinschalige woonvoorzieningen voor gehandicapten vallen hieronder.

5.5 Samenvatting

Aan de hand van de open vragen aan de controleurs is een beter beeld ontstaan van een aantal problemen die bij de controles spelen op het gebied van communicatie, nieuwbouwlocaties en legionella. De communicatie lijkt bij alle drie de onderwerpen een centrale rol te spelen.

Volgens de controleurs worden de problemen in de nieuwbouw voornamelijk veroorzaakt door de vele partijen die betrokken zijn bij het bouwproces. Daarbij komt dat de installateurs

vaak onvoldoende op de hoogte zijn van de wet- en regelgeving en normen rondom leidingwaterinstallaties. Een betere opleiding van installateurs, dan wel informatie van hun branchevereniging (Uneto-VNI) kan een groot deel van de problemen voorkomen. Het vroegtijdig betrekken van het waterleidingbedrijf bij het bouwproces zal mogelijk ook helpen. Een belangrijk middel om dit te bereiken is een betere communicatie door brancheorganisaties en andere betrokken partijen (zoals architecten en aannemers).

Ook richting eigenaren speelt de communicatie een belangrijke rol. Deze moet volgens de controleurs zorgen voor een omslag in het denken bij de eigenaren. Eigenaren moeten zich bewust worden van hun verantwoordelijkheden, en een actievere rol in het beheer gaan nemen.

De controleurs bieden bij de controles adviezen aan de eigenaren, en een aantal waterleidingbedrijven biedt informatie via websites. Ook andere instanties hebben een verantwoordelijkheid in het leveren van informatie richting de eigenaren. Informatievoorziening vanuit deze instellingen (bijvoorbeeld VROM, Uneto-VNI, VEH, en gemeenten) kan veel duidelijkheid bieden voor eigenaren, en houdt de controletaak en informatievoorziening gescheiden. Waterleidingbedrijven zullen de informerende instanties echter moeten voeden vanuit de controletaak. Hierdoor blijft de voorlichting toegespitst op de problemen die in de praktijk voorkomen.

De controleurs geven aan dat belangrijk is dat de vorm van communiceren verandert. In de toekomst zal de communicatie richting eigenaren en relevante brancheorganisaties moeten worden gecentraliseerd.

Een opvallend probleem dat zich voordoet bij de controles op legionellapreventie is het vaak ontbreken van een (goede) risicoanalyse en beheersplan. Hoewel de eigenaren wel op de hoogte zijn van de verplichtingen, zijn ze zich niet bewust van de risico's van legionella. Naast het beter communiceren van de risico's richting de eigenaren, wordt door de controleurs voorgesteld om een, door de eigenaar zelf in te vullen, eenvoudige risicoanalyse en een eenvoudig beheersplan te maken. Dit werkt drempelverlagend, kostenverlagend en zorgt voor een betere betrokkenheid van de eigenaar. De risicoanalyse en het beheersplan zijn vooral bedoeld voor de eenvoudige installaties.

6. Conclusies en aanbevelingen

6.1 Conclusies

Voortgang controletaak

De inspectieafdelingen van de waterleidingbedrijven doen hun uiterste best om de controletaak goed op poten te zetten. Het is in 2005 echter niet gelukt om het aantal gecontroleerde installaties (40.112) dichterbij de doelstelling voor 2006 van 50.000 te brengen. De daling ten opzichte van 2004 is geheel terug te vinden in de bestaande bouw (van 40.000 naar 37.123). Dit wordt vermoedelijk veroorzaakt door het oppakken van de controles op legionellapreventie bij de prioritaire instellingen. In 2005 zijn 1.553 installaties gecontroleerd op legionellapreventie. Het gaat daarbij vaak om grotere, ingewikkelde installaties waarbij de controle meer tijd kost. Het aantal controles in de nieuwbouw is toegenomen (van 1.315 naar 2.989).

Uit de resultaten blijkt dat de voortgang van de controletaak per waterleidingbedrijf sterk varieert. Uit de cijfers is niet duidelijk op te maken wat hiervan de oorzaak is.

Bevindingen controletaak

Bestaande bouw

In de bestaande bouw is het percentage aangetroffen installaties met een verhoogd of sterk verhoogd risico (20%) vrijwel gelijk gebleven ten opzichte van 2004 (21%). Bij 3% van de locaties gaat het om een sterk verhoogd risico en bij 17% gaat het om een verhoogd risico. Er blijft een aanzienlijk aantal installaties waar het nodige schort aan de veiligheid. Deze cijfers bevestigen het beeld dat in de voortgangsrapportage van 2004 wordt geschetst.

Nieuwbouw

Bijna een kwart van de installaties in de nieuwbouw vertoont dermate veel gebreken dat zij een verhoogd of zelfs sterk verhoogd risico vormen voor de drinkwaterkwaliteit. Het aantal installaties met een verhoogd of sterk verhoogd risico (21%) is tweemaal zo hoog als in 2004 (11%). Hoewel dit percentage vrijwel gelijk is aan de installaties in de bestaande bouw, gaat het hier om nieuw geïnstalleerde installaties, waarvan mag worden verwacht dat zij bij oplevering aan alle huidige eisen voldoen.

Bij hercontrole zijn de meeste problemen aan deze installaties verholpen. Slechts 1% vertoont dan nog gebreken. Hieruit blijkt dat de geconstateerde gebreken snel kunnen worden opgelost.

Volgens de controleurs worden de problemen in de nieuwbouw voornamelijk veroorzaakt door het feit dat er veel partijen betrokken zijn bij het bouwproces. Daarbij komt dat de installateurs vaak onvoldoende op de hoogte zijn van de wet- en regelgeving en normen rondom leidingwaterinstallaties. Een betere communicatie door brancheorganisaties en andere betrokken partijen (zoals architecten en aannemers) kan dit verbeteren.

Legionella

In 2005 is gestart met de controle van prioritaire installaties op legionellapreventie. Er zijn controles uitgevoerd bij 1553 installaties. Opvallend is het grote aantal installaties dat bij de

eerste controle niet voldoet aan de eisen (90%). De controleurs geven aan dat dit voornamelijk komt door het ontbreken of niet voldoen van de risicoanalyse en het beheersplan. De eigenaren van de prioritaire installaties weten vaak wel van de verplichtingen, maar hebben geen goed beeld bij de risico's van legionella. Bij hercontrole is echter een groot deel van de problemen opgelost. Dit geeft aan dat eigenaren, eenmaal op de hoogte van de risico's, bereid zijn de nodige aanpassingen te doen. Toch wordt 5% van de locaties nog overgedragen aan VROM-Inspectie. Bewustwording, met name van de risico's van legionella, kan bij deze eigenaren veel bereiken.

Communicatie

Communicatie speelt bij alle aspecten van de controletaak een belangrijke rol. Eigenaren van installaties hebben een grote behoefte aan informatie over hun verantwoordelijkheden. Installateurs zijn niet voldoende op de hoogte van wet- en regelgeving op het gebied van leidingwaterinstallaties. Architecten in de nieuwbouw zijn onvoldoende op de hoogte van de eisen die aan een leidingwaterinstallatie worden gesteld.

De waterleidingbedrijven pakken een belangrijk deel van deze communicatie op binnen de controletaak. Bijvoorbeeld door voorlichting te geven aan eigenaren, het schrijven van artikelen in vakbladen en het opzetten van websites met informatie. Veel van deze activiteiten worden echter per afzonderlijk waterleidingbedrijf opgepakt.

Om al deze doelgroepen efficiënt te bereiken en structureel gedrag te veranderen, kan een centrale georganiseerde en gestructureerde communicatie uitkomst bieden.

Aanlevering van gegevens

Jaarlijks leveren de waterleidingbedrijven gegevens aan VROM voor het opstellen van een voortgangsrapportage. Voor het verzamelen van deze data is een sjabloon opgesteld, zodat bij alle bedrijven de data op een uniforme wijze kunnen worden verzameld. In 2005 hebben slechts vijf waterleidingbedrijven de gegevens kunnen aanleveren volgens deze sjabloon. De overige waterleidingbedrijven kunnen slechts gedeeltelijk informatie aanleveren. Voor het monitoren van de controletaak is het van groot belang dat alle waterleidingbedrijven juiste gegevens aanleveren.

Naast het volgen van de voortgang van de controletaak, zullen de aangeleverde gegevens ook worden gebruikt voor het verkrijgen van inzicht in de problematiek van collectieve installaties en het kunnen evalueren van wet- en regelgeving rondom het onderwerp collectieve installaties en legionellapreventie. De nu aangeleverde data zijn hiervoor echter niet geschikt. Om de aangeleverde data in de toekomst wel voor deze doeleinden te kunnen gebruiken, zullen de waterleidingbedrijven en VROM duidelijke afspraken moeten maken over de aan te leveren data en het formaat daarvan.

6.2 Aanbevelingen

Om de communicatie effectiever en eenduidig te maken richting eigenaren, brancheorganisaties en andere betrokken partijen, is het van belang deze beter te coördineren. VROM en de waterleidingbedrijven wordt aanbevolen om te onderzoeken of een centraal georganiseerd communicatieorgaan meerwaarde heeft voor een efficiënte uitvoering van de controletaak.

Voor een betere registratie van de voortgang van de controletaak is het van belang dat de data op een eenduidige wijze worden aangeleverd. Het is daarom van belang dat het bestaande sjabloon voor data-aanlevering wordt bijgewerkt en dat de waterleidingbedrijven er intern voor zorgen dat deze data ook daadwerkelijk over 2007 kunnen worden aangeleverd. Het opnemen van een rapportageverplichting bij de volgende herziening van de Inspectierichtlijn door VROM-Inspectie is hiervoor een instrument.

Er is variatie tussen de waterleidingbedrijven geconstateerd in de afhandeling van de controletaak. Voor een goede afhandeling van de controletaak is het belangrijk dat ieder waterleidingbedrijf zijn deel bijdraagt. De waterleidingbedrijven wordt aangeraden te onderzoeken wat de oorzaak van deze variatie is. Naar aanleiding hiervan kunnen afspraken tussen de waterleidingbedrijven en VROM-Inspectie opnieuw worden bekeken en zonodig worden herzien in de volgende aanpassing van de Inspectierichtlijn.

Voor evaluatie van wet- en regelgeving rondom de controletaak zullen VROM en de waterleidingbedrijven duidelijke afspraken moeten maken over het aanleveren van aanvullende informatie over de controletaak.

Literatuur

- Geudens P.J.J.G, juli 2006, 'VEWIN waterleidingsstatistiek 2005', VEWIN.
- Hydron Midden-Nederland, februari 2005, Folder 'Collectieve leidingwaterinstallaties, Controle en verantwoordelijkheden'.
- Stembord J., april 2004, 'Model Aansluitvoorwaarden Drinkwater 2004', VEWIN.
- VEWIN, 12 mei 2006, 'Rapportage controletaak waterbedrijven 2004', 91273/KP.
- VEWIN-Werkbladen.
- VROM-Inspectie, juli 2005, 'Inspectierichtlijn 2005, Controle leidingwaterinstallaties door waterleidingbedrijven'.

Bijlage 1 Artikelen uit het Waterleidingbesluit relevant voor de controletaak

Artikel 3

De eigenaar wordt, voor zover hij de voorschriften van dit hoofdstuk naleeft, geacht te voldoen aan het bepaalde in [artikel 4, eerste lid der Waterleidingwet](#), doch alleen voor wat betreft de punten, welke bij het bepaalde in dit hoofdstuk uitdrukkelijk zijn geregeld.

Waterleidingwet - Artikel 4

1. De eigenaar van een waterleidingbedrijf is gehouden zorg te dragen, dat de levering van deugdelijk leidingwater aan de verbruikers in zijn distributiegebied gewaarborgd is in zodanige hoeveelheid en onder zodanige druk als het belang der volksgezondheid vereist.

Artikel 4

1. Leidingwater dat de eigenaar aan derden ter beschikking stelt, bevat geen micro-organismen, parasieten of stoffen in aantallen per volume-eenheid of concentraties die nadelige gevolgen voor de volksgezondheid kunnen hebben.
2. Leidingwater voldoet op het punt waar het binnen een gebouw of perceel aan de tappunten ter beschikking komt, aan de tabellen I, II en III, opgenomen in [bijlage A](#).
3. Indien leidingwater niet voldoet aan het eerste lid of aan de in het tweede lid genoemde tabellen I en II is de eigenaar verplicht:
 - a. terstond onderzoek te doen naar de oorzaak en de mogelijke nadelige gevolgen daarvan voor de volksgezondheid,
 - b. zo spoedig mogelijk herstelmaatregelen in het belang van de volksgezondheid te nemen waardoor het leidingwater voldoet aan het eerste lid en de genoemde tabellen I en II en
 - c. terstond de toezichthouder te informeren over het niet voldoen aan het eerste lid of aan de in het tweede lid genoemde tabellen I en II en over de wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan het bepaalde onder a en b.
4. Indien een ander dan de eigenaar constateert dat leidingwater niet voldoet aan het eerste lid of aan de in het tweede lid genoemde tabellen I en II, brengt hij de eigenaar terstond op de hoogte.
5. In gevallen als bedoeld in het derde lid informeert de eigenaar terstond de verbruikers over de normoverschrijding en adviseert hij henomtrent de maatregelen die zij kunnen nemen om nadelige gevolgen voor de gezondheid te voorkomen.
6. Het vijfde lid is van overeenkomstige toepassing op de eigenaar van een collectief leidingnet.
7. De eigenaar van een collectieve watervoorziening draagt er zorg voor dat voor de bereiding van warm tapwater uitsluitend water wordt gebruikt dat voldoet aan de tabellen I, II en III, opgenomen in [bijlage A](#).

Artikel 14

Onverminderd de voorgaande artikelen draagt degene, aan wie middellijk of onmiddellijk op het leidingnet van een waterleidingbedrijf, van een collectieve watervoorziening of van een collectief leidingnet aangesloten leidingen en toestellen behoren, zorg dat deze redelijkerwijs geen gevaar voor verontreiniging van dat leidingnet en van het door middel van deze leidingen en toestellen aan derden ter beschikking gestelde leidingwater kunnen opleveren.

Artikel 15

1. De eigenaar van een waterleidingbedrijf controleert de middellijk of onmiddellijk op het leidingnet van zijn bedrijf aangesloten woninginstallaties, collectieve watervoorzieningen, collectieve leidingnetten en overige leidingwaterinstallaties op gevaar voor verontreiniging van het leidingnet van zijn bedrijf.
2. De eigenaar van een waterleidingbedrijf controleert tevens de middellijk of onmiddellijk op het leidingnet van zijn bedrijf aangesloten collectieve watervoorzieningen en collectieve leidingnetten op gevaar voor verontreiniging van het aan derden ter beschikking gestelde leidingwater.